

Norsk Oversetterforening
The Norwegian Association of Literary Translators

Kulturdepartementet
Pb 8030 Dep
0030 Oslo

Sendt til postmottak@kud.dep.no

Høringsuttalelse til NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Vi viser til departementets høringsbrev av 11.03 d.å.

Norsk Oversetterforening (NO) vil i sitt høringsvar ha fokus på utredningens vurdering av

a) bærekraftig kunstnerpolitikk hvor vi også kommer med konkrete innspill, bl.a. til

- trygdeordninger for frilansere
- indeksregulering av de statlige stipendene og
- den skjeve utviklingen i antall statlige stipend til oversetterne

b) gjennomgang av og forslag til tiltak/endringer etc. på området for språk, litteratur og bibliotek, herunder forslag om å

- styrke innkjøpsordningen
- en egen innkjøpsordning for skolebibliotek
- avskaffe moms på e-bøker.

13.4 En bærekraftig kunstnerpolitikk

Skatte - og trygdeordninger: I tidligere innspill til utvalget peker flere interesseorganisasjoner for kunstnere på at de store økningene i bevilgningene til kulturlivet i tiden etter 2005 ikke har kommet kunstnerne til gode i form av økte inntekter. Flere kunstnerorganisasjoner har bl.a. tatt til orde for at det må etableres ordninger som gir sosiale rettigheter (skatte - og trygdeordninger) til frilanskunstnere. Mange kunstnere har kombinerte inntekter, noen har nesten hele sin inntekt som frilanser (ikke ansatt lønsmottaker), men mister retten til 100 prosent sykepengedekning fordi vedkommende har en liten næringsinntekt i tillegg. Kunstnernettverket (sammenslutning av 20 landsdekkende kunstnerorganisasjoner) arbeider aktivt med denne problemstillingen og vil komme med konkrete forslag til løsninger til Arbeidsdepartementet/ Kulturdepartementet i løpet av høst 2013. Ikke desto mindre er det viktig at dette også vies oppmerksomhet i dette høringsvaret.

Stipend: Vi deler utvalgets syn på det uheldige i at en del kunstnergrupper i relativt liten grad har fått ta del i veksten i Kulturløftet. Imidlertid er det en defensiv tilnærming å definere utfordringen som følger (...at) *løsningen på utfordringen med kunstneres levekår ikke kan ligge i en utvidelse i antallet stipender til kunstnere, eller at offentlige myndigheter på andre måter skal lønne alle de som ønsker å ha kunst som levevei.*

Statlige stipender blir tildelt etter søknad, og søkerne blir vurdert av en sakkyndig komité som avgjør søknadene etter kunstneriske kvaliteter. Slik vi ser det, sikrer denne ordningen en stor rotasjon, og sørger for at nye skap blir støttet. En del av stipendene er også øremerket yngre, uetablerte oversettere. Vi har tidligere gitt uttrykk for at det er på tide at de statlige stipend og støtteordninger årlig og automatisk justeres i tråd med det alminnelige lønnsnivået ellers i samfunnet. (jfr. høringsvar til Endring i forskrift om Statens Stipend og garantinntekt) De løpende ytelsene som innberettes og utbetales som om det var lønn, bør indeksreguleres for å hindre at kunstnerne automatisk sakker bakut. Vi finner det rimelig at en årlig justering av stipendene etter lønnsindeksen nå fastsettes i den varslede forskriftsendringen.

Det er kunstnerisk kvalitet og aktivitet som må være avgjørende for tildeling, og vi støtter utvalgets vurdering av at dagens ordning for oppnevningen av komitémedlemmer fungerer godt, og at ordningen med fagfellelvurdering videreføres. Under dette høringspunktet vil vi også rette oppmerksomheten mot det svært lave antall statlige stipend som tildeles norske oversettere. I en globalisert verden trenger vi oversettelser fra alle språk og alle kulturer. Den oversatte litteraturen utgjør en viktig del av det norske språkkorpus, og oversetterne utfører et uvurderlig arbeid ikke bare for å gi nye impulser til den norske litteraturen, men også for å forvalte og videreutvikle det norske språket. Å styrke oversetternes kår er derfor ikke bare fornuftig kulturpolitikk, men en selvsagt forlengelse av språkpolitikken. Oversettelse er så vel et ferdighetsfag som en kunstnerisk virksomhet, og det tar tid både å utvikle ferdigheten og kvaliteten; arbeidet krever fordypning og konsentrasjon. Arbeidsstipend sikrer muligheten for oversetteren til å utvikle seg kunstnerisk og faglig, og gjør det mulig for oversetteren å påta seg krevende oppdrag som er berikende for språket og litteraturen. NO ønsker flere statlige stipender til oversettere, og mener at vi er blitt hengende etter i den veksten som har vært. For eksempel er antall stipender totalt fra 2005 til 2012 økt med 71, mens de skjønnlitterære oversetterne hele tiden har stått stille på 6.

11.7/15.5 I den generelle teksten nedenfor vil vi særlig utdype bibliotekenes rolle sammen med andre kulturpolitiske virkemidler på litteraturfeltet, men også komme med noen anbefalinger, jfr. innledningen til dokumentet.

Produksjon av et mangfoldig litteraturtilbud

Produksjon av litteratur stimuleres blant annet gjennom statlige virkemidler som innkjøpsordninger, stipender og garantiinntekter. Nå er Bokloven vedtatt i Stortinget, og vi støtter utvalgets forventning til at bokloven viderefører rammeverket som har fungert godt over tid, og som er i tråd med de kulturpolitiske ambisjonene på litteraturfeltet. Overgangen til digital produksjon og distribusjon av kulturprodukter innebærer store bransjemessige utfordringer med hensyn til opphavsrettigheter og kulturprodusenters muligheter til å skaffe seg inntekter fra sitt arbeid. Det er viktig å møte utfordringene og å utnytte mulighetene digitaliseringen medfører. Særlig gjelder dette forståelsen av hvordan opphavsretten skal sikre både rettighetshaver og brukerens tilgang til åndsverk. NO stiller seg bak Kopinors høringsvar, som har fokus på åndsverkløvens og opphavsrettens betydning i en digital tid.

Momsproblematikken: Et viktig hinder for utvikling av markedet for norske e-bøker er at disse ilegges merverdiavgift. NO pekte på dette i vårt høringsvar til Bokloven og er tilfreds med at også utvalget slutter seg til kravet fra aktører i bokbransjen om at merverdiavgiften på e-bøker bør oppheves.

Kulturfondet

Utvalget anbefaler at en større andel av de statlige kulturmidlene kanaliseres til støtteordninger som inngår i Norsk kulturfond, og ser på dette som en god investering både med tanke på publikum og kunstnerisk utvikling. Vi viser til innkjøpsordningene for litteratur som et sentralt element i litteraturpolitikken. Disse ordningene skal stimulere produksjonsleddet ved å bidra til at det produseres litteratur av høy kvalitet, blant annet ved å sørge for at forlagene kan ta større sjanser ved også å gi ut kunstnerisk verdifulle bøker de ikke har store kommersielle forventninger til. Samtidig bidrar ordningen til å gjøre norsk skjønn- og faglitteratur tilgjengelig for publikum. Det er avgjørende at denne ordningen styrkes og utvikles, og at den også vil være i pakt med nye produksjons- og distribusjonsformer.

Formidling av litteratur til hele befolkningen

NO støtter tanken om at ressursinnsatsen i større grad bør rettes inn mot formidlingstiltak i årene som kommer. I formidlingsleddet på litteraturfeltet finner vi salgskanaler som bokhandler, nettbokhandler og bokklubber, i tillegg til bibliotek og litterære arrangementer/festivaler.

NO har også i tidligere innspill pekt på bibliotekene som de mest naturlige samarbeidspartnere for oversettere når det gjelder litteraturformidling, men få bibliotek har midler å avsette til formidlings/opplæringsbesøk. Vi støtter utvalgets syn på at det er avgjørende at bibliotekene får forutsigbare økonomiske rammevilkår. Dette kan bidra til å etablere bibliotekene som litteraturhus og skape møteplasser for oversetterne og leserne. Økt leselest i befolkningen vil i sin tur øke etterspørselen etter så vel norsk som oversatt litteratur av høy kvalitet.

Norsk forfattersentrum som har hovedansvar for litteraturformidling på nasjonalt nivå, er i dag ikke åpent for oversettere. Vi ber departementet ta et initiativ overfor forfattersenteret, slik at virksomheten også kan ta inn oversettere som medlemmer

Kunstkritikk er en vesentlig del av formidlingen og forståelsen av litteratur og litteraturopplevelser. Kritikken er uavhengig og offentlig og henvender seg ikke bare til en snever fagekspertise, men har som mål å nå et allment kunst- og kulturpublikum. Vi støtter Kritikerlagets høringsinnspill som skisserer forslag en mer selvfølger og styrket posisjon for kunstkritikken, ettersom kritikken er en vesentlig del av kultur som ytring.

Barn og unge

Det er viktig at barn og ungdom uavhengig av kulturell bakgrunn har lik tilgang på litteratur og formidling gjennom skoleverket, bibliotekene, hjemmet og andre arenaer de oppholder seg. Vi støtter Foreningen !les' innspill til høringen og viser også til Norsk Barne- og Ungdomsbokforfatterne (NBU) innspill om en særskilt innkjøpsordning til skolebibliotekene.

Den kulturelle skolesekkens betydning for formidling av litteratur: En rekke aktører framhever DKS' betydning for formidling av litteratur. NO ønsker å påpeke at litteraturformidlingen i DKS hovedsakelig er viet den nasjonale litteraturen, og minner om betydningen av den oversatte litteraturen, som i sitt vesen er med på å styrke mangfoldet og ytringskulturen som er særlig vektlagt i utredningen. NO vil oppfordre til at oversettere og den oversatte litteraturen inkluderes i enda større grad i tiltak rettet mot formidling av litteratur til barn og unge.

Norsk Bibliotekforening peker på at Den kulturelle skolesekken (og spaserstokken) også gir mange folkebibliotek mulighet til å drive profesjonell formidling overfor et stort publikum – og ordningen har bidratt til at flere bibliotek har fått muligheten til å utvikle gode litterære arrangementer. Vi slutter oss også her til Foreningen !les' synspunkter på hvordan Den kulturelle skolesekken (DKS) fungerer og kan forbedres, i tillegg til at vi støtter NBUs innspill om et nasjonalt sekretariat- og kompetansesenter for DKS.

Vi støtter videre utvalgets oppfatning av at man må bygge opp kulturinstitusjoner og -arenaer for minoritetene; når folkebibliotekene har lyktes så bra på dette området, har dette opplagt sammenheng med at det er et lavterskeltilbud; gratisprinsippet ligger til grunn for deres virksomhet.

Vi avslutter med å sitere utvalget: (...) *Litteraturen er en av de best utviklede kunstartene i Norge med hensyn til bredde og kvalitet (...)*. Hvis det norske språket fortsatt skal stå sterkt, slik utvalget hevder at det gjør i dag, er det viktig å sikre at de tre skriftspråkene gis gode vilkår. I et lite språkområde som Norge er, vil vi være avhengige av en rekke gode strukturelle ordninger som sikrer produksjon og distribusjon av litteratur på så vel bokmål som nynorsk; spesielt er det viktig å overvåke de samiske språkene som er under stadig press.

Oslo 27.06.2013

Med hilsen

Vigdis Lian
generalsekretær

